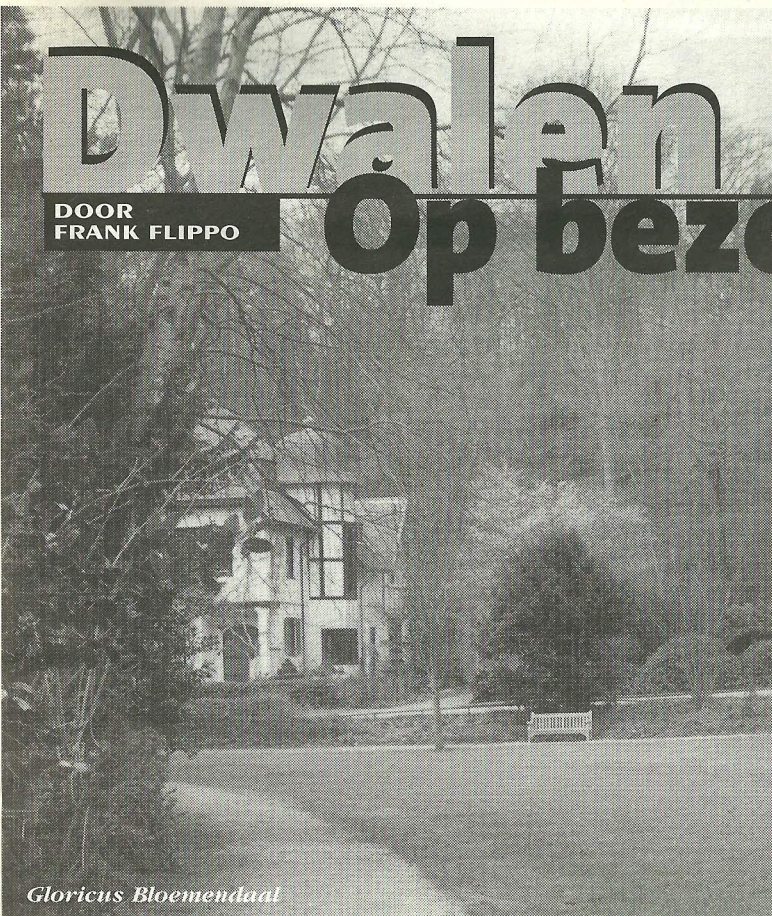

Dwalen tussen villa's

Op bezoek in Bloemendaal

DOOR
FRANK FLIPPO

Gloricus Bloemendaal

Het station is rustig en landelijk en dat willen de Bloemendalers zo houden. Aan de muur van het stationsgebouw hangt een uitgebreid plakkaat met gedragsregels om dit te onderstrepen. De Stationsstraat Noord en Zuid ontstonden zoals bijna alle Bloemendaalse dreven na de verkaveling van een 'buiten'. Ze komen uit op het Wildhoeffplantsoen. Wildhoeff was volgens kenners met afstand het mooiste buiten van Bloemendaal. In de overgerestaureerde theekoepel en de loop van wat lanen zie je resten terug van de parkaanleg. Architect J.G. Michael legde het allemaal

schreef een negentiende-eeuwse toerist. Dit was voordat men ontdekte hoe je duinzand kunt gebruiken om vuil rivierwater uit te filteren. Het Noordzeekanaal en het inpolderen van moerassen droegen het hunne bij aan de verdroging. Vergeleken met toen zijn de duinen van de Nederlandse kust schrale halfwoestijnen, op een paar reservaten na als de Kwade Hoek en Voornes Duin. Hier bij Bloemendaal kon je 's winters van Haarlem naar Zandvoort schaatsen. Wegen aan de duinrand waren voorzien van duikers om het overvloedige duinwater af te voeren. Wandelend

brengen, zou je bijna de idyllische toestand van de negentiende eeuw terug krijgen. De Kennemerweg die hierachter loopt, is ouder dan het dorp, maar kijkt nu uit op de eentonige nieuwbouw van Velsen-Zuid. De naam Kennemer komt misschien van de Kaninefaten, (konijneneters), een volk uit het jaar nul dat hier in dierenvellen door de duinen liep.

RUSSEN

Via de bochtige Krullenlaan loop ik naar de Dennenweg en de katholieke begraafplaats. Bijna alle graven hebben verse bloemen. Een wenende vrouw van steen

water. Daar stopten ze vastgebonden patiënten in, hun hoofd nog net boven water. Ze mochten daar een nachtje, soms langer, weken, daar werden ze rustig van. Landgoed Caprera toont Bloemendaal een beetje zoals het was voor de komst van de villa's, helaas zonder watervalletjes. Het ligt op de overgang van duinen naar weiland, en de bloemetjes vinden hier nog water, met name bij het 'Meer en Moerasch', het Meertje van Caprera. Daar komt ook het zomerriet al voorzichtig

Daalse weg kom je in het Bloemendaalse Bos, met een voormalig pannekoekenhuisje in Haarlemse stijl dat zó in de Camera Obscura kan. Pannekoeken wor-

DAT DE DUINEN BIJ BLOEMENDAAL EN AERDENHOUT MOOI ZIJN, WEEET IEDEREEN. MAAR HOE IS HET OM DOOR DE VILLAWIJKEN ZELF TE WANDELEN? BLOEMENDAAL HEEFT GEEN VVV, HET VOERT GEEN ACTIEF TOERISTISCH BELEID. BLOEMENDAAL IS ER IN DE EERSTE PLAATS VOOR DE BLOEMENDALERS, MAAR RONDWANDELEN MAG. DE GEMEENTE STREKT ZICH UIT VAN DE BOLLENSTREEK TOT BIJNA DE HOOGOVENS. EEN SMALLE STROOK VAN FRAAIE LANDGOEDEREN, BUITENHUIZEN EN DUINBOSSEN, ALLE RIJK AAN GESCHIEDENIS. 'TE VOET' VERGAAPTE ZICH IN GLAMOURLAND.

loop van wat lanen zie je resten terug van de parkaanleg. Architect J.G. Michael legde het allemaal aan. Hij was de grootvader van Zocher. Zijn stijl was bijna even meanderend en vloeiend als die van zijn vermaarde kleinzoon. Het dorp zelf is ouder. Het ontstond eind zestiende eeuw als een gemeenschap van wevers en lakkenblekers die zich vestigden aan de binnenduintrand, samen met keuterboeren die hier lapjes woeste grond ontgonnen. Er lagen volop groene weiden om lakens op uit te spreiden en, belangrijker, overal stroomden heldere beekjes om de stoffen in uit te spoelen. Watervalletjes (rellen) klaterden op vele plaatsen langs de duinvoet naar beneden.

*'Hoe wordt hier 't land
doorsneen met kleine beeken,
die van de hoogte afvloeien.
Edel nat,
't geen 't voedzaam gras en
't frisse kruid bespat.
uw zacht geruis kan me onge-
meen behagen'*

➤ P. Thijssse in Thijssse's hof

de duinrand waren voorzien van duikers om het overvloedige duinwater af te voeren. Wandelend door Bloemendaal zie je in tuinen, parken en duinen nog wel geultjes lopen, meestal dichtgegroeid en met plasjes stilstaand water. Dat is wat rest van de rellen, er is er niet één over.

Met hun stromende bestaan deden de blekers eeuwenlang hun voordeel. Sommigen legde het blekersbedrijf geen windeieren. Willem Kops, eigenaar van Wildhoeff, was een van hen. Hij liet de Schapenduinen achter zijn park bebossen met dennen: Het is nu een van de mooiste Bloemendaalse gebieden, helaas op vrijdag, zaterdag en zondag niet toegankelijk voor wandelaars, en vandaag is het vrijdag. Achter het Wildhoeffplantsoen vinden we het Kerkplein, een restant van het zestiende-eeuwse blekersdorp. Het blijft een mooi plein. 's Zomers kun je er tussen welgestelden drankjes nippen op een terras. Als je het asfalt weg zou halen en het grint terug

de duinrand waren voorzien van duikers om het overvloedige duinwater af te voeren. Wandelend door Bloemendaal zie je in tuinen, parken en duinen nog wel geultjes lopen, meestal dichtgegroeid en met plasjes stilstaand water. Dat is wat rest van de rellen, er is er niet één over.

Met hun stromende bestaan deden de blekers eeuwenlang hun voordeel. Sommigen legde het blekersbedrijf geen windeieren. Willem Kops, eigenaar van Wildhoeff, was een van hen. Hij liet de Schapenduinen achter zijn park bebossen met dennen: Het is nu een van de mooiste Bloemendaalse gebieden, helaas op vrijdag, zaterdag en zondag niet toegankelijk voor wandelaars, en vandaag is het vrijdag. Achter het Wildhoeffplantsoen vinden we het Kerkplein, een restant van het zestiende-eeuwse blekersdorp. Het blijft een mooi plein. 's Zomers kun je er tussen welgestelden drankjes nippen op een terras. Als je het asfalt weg zou halen en het grint terug

thiolieke D'graafplaats. Bijna alle graven hebben verse bloemen. Een wenende vrouw van steen met bemost loshangend haar biedt zich aan voor een foto. Buiten het kerkhof, aan een akkertje onder een duinwal, groet mij een bieten-spittende landman. Afgezien van keurige Bloemendaalse dames ben ik hier alleen met de tuinmannen. In heel Bloemendaal hoor ik ze maaien, hakken en wroeten en zie ik ze bezig in de uitgestrekte villatuinen, stevige zestigers die met vereelde handen de spade hantieren, in blauwe overall en met een frisse buitenkleur. Op de hoek van de Parkweg staan er weer twee. Ik hoor de een tegen de ander zeggen: 'We doen al dat werk voor van de zomer, maar dan zitten zij in Zuid-Frankrijk. En uit Rusland komt het steeds meer hier op an.'

Ik zie nog geen Russen lopen met Rolex en donkere zonnebrillen. Wel vrouwen in paardrijbroek en met blonde spoelinkjes die geruststellend kakkineus hun kindertjes naar school brengen. In grote auto's. De parkeerplaats bij de school is afgeladen. Het lijkt met afstand de 'witste' school van de streek.

Op mijn weg naar het meertje Caprera ligt een wijkje met veel straatnamen vernoemd naar stichters van psychiatrische instellingen. Al bijna honderd jaar wonen hier de welgestelden rij aan rij met de verknoopten van geest. Even verderop, richting Santpoort, ligt het Psychiatrisch Museum en kun je gruwelingen zien als electro-shock koptelefoons en een kelderkast die vroeger volliet met

het Meer en Moerasen, het Meertje van Caprera. Daar komt ook het zomertje al voorzichtig haar vrolijke groene sprietjes boven de aarde steken. Het uitzicht vanaf de Brederodeweg op Caprera met de hoge duinrug erachter, is één van de mooiste van Bloemendaal. Vroeger stonden er ook Duitse bunkers, maar dat vonden de inwoners geen gezicht. 'Caprera' heet het eilandje bij Sardinië, waar de Italiaanse vrijheidsstrijder Garibaldi zijn laatste jaren sleet. De Bloemendaalse jonkheer Berkhout bewonderde Garibaldi, vandaar.

Het Openluchttheater in Caprera ken ik als een van de bekoorlijkste plekken in de omgeving. Aan de ingang rijden zandwagens af en aan. Het wordt verbouwd, zegt de portier. Aangepast aan de eisen van de tijd. Dat kunnen we dus definitief schrappen van de lijst. Vanaf het toegangspoortje klim ik naar de Hoge Duin en Daalse Weg. De essentie van het villadorp: glorieuze gebouwen met dito uitzichten over de Kennemerduinen naar de zee. Als wandelaar mag je de Karmeltrap en de Kijkduintrap niet overslaan. Je loopt dan tussen puntige duinen met beukenbos op de flanken en theekoepels op de kronen.

Het Kopje van Bloemendaal heeft ook een theehuis, maar dat is gesloten en het maakt een verwaarloosde indruk. De wegwijzers naar het Kopje zijn weggehaald en de bomen groeien er de hoogte in. Het Kopje moet het voortaan zonder uitzicht stellen. Dit was Zomerlust. Hildebrand verhaalt in zijn Camera Obscura over de genoeglijke uren die hij hier doorbracht met zijn vrienden, en met hem vele bekendheden.

Via Karmeltrap en Lage Duin en

temse stijl dat zo in de Camera Obscura kan. Pannekoeken worden er niet meer geserveerd. Het is nu de opzichterswoning van Thijssse's Hof. Als iets in Bloemendaal de moeite van het bezoeken waard is, is dat wel Thijssse's hof. In 1925 herschiep ene Springer op aanwijzingen van de beroemde bioloog Jac. P. Thijssse het verwaarloosde aardappellandje in een tuin met vijver waar alle vegetatietypes van de duinen te vinden zijn. De bloemrijkste plek van vandaag. Overal bloeit een weelde aan duin flora. Hier leeft Bloemendaal, het gelach en gegil van het nabijgelegen schoolplein maakt het nog vrolijker. De zon breekt door en beschijnt een uit het schilderij 'Wolkewe' weggelopen figuur. Het is Erik uit Godfried Bomans Klein Insectenboek, fier gezeten op de rug van een vlinder. Hij bevindt zich onder de vaderlijke hoede van Thijssse zelf, die tien meter verderop in brons gegoten staat te peinen aan zijn vijver. Arme Thijssse. Op zijn 79ste moest hij het, in september 1944, nog meemaken hoe de Duitsers hem uit zijn woning verjoegen. Heel Bloemendaal moest ontruimd. Thijssse kon intrekken bij vrienden in Aerdenhout, maar het werd de oude baas wellicht toch allemaal teveel. Zeer onverwachts blies hij drie maanden later zijn laatste adem uit.

NOUVEAU RICHE

Via de Kijkduintrap laten we de villa's achter ons en lopen over een lege weg naar Overveen. Rijke heren op leeftijd laten hier hun cosmetisch bevachte honden uit, zelf op fiets met hulpmotor. Nergens het afgelopen jaar liep ik over zoveel asfalt en tussen zoveel defensieve, ijzeren privé-afschei-

INFORMATIE

VVV Haarlem: tel. 0900-6161600
(voor wandelkaarten e.d.)

Natuur:

Nationaal Park Kennemerduinen, wandelgebied Caprera en de Schapenduinen omgeven Bloemendaal. Rond Overveen kun je genieten van Middenduin en de Koningshof. Het laatste vereist een lidmaatschap van Natuurmonumenten. Aerdenhout, tenslotte, kan bogen op het Naaldenveld, als je de ingang kunt vinden.

Budgetaccomodatie

De dichtstbijzijnde jeugdherberg is Jan Gijzen, Jan Gijzenpad 3 in Haarlem-Noord, tel. 023-5371176.

Musea

Psychiatrisch Museum, Brederodelaan 10, Bloemendaal, tel. 023-5130307.
Museum Jacob van 't Hof, Tetterodelaan 9, Overveen, tel. 023-5272264.

Campings

Camping Vogelenzang, Tweede Doodweg 17, Vogelenzang, tel. 023-5847014.
Camping Bloemendaal, Zeeweg 72, tel. 023-5732178.
Camping Weltevreden, Buitenhuizerweg 2, Velsen-Zuid, tel. 023-5383726.

dingen. Je waant je hier een figu-
rant in een computerspelletje
waarin je joystick je langs steeds
dezelfde lanen en heggen voert,
een racebaan voor Mercedesen.
Ik overweeg om uit te blazen in
restaurant Brouwers Kolk. Voor
mijn neus stopt een auto en een
opgedirkte vrouw met nep bont-
sjaal stapte uit en beent met hoge
hakken naar de ingang, langs rus-
tiek bedoelde terras-ornamenten.
Oorspronkelijk was dit een een-
voudig eettentje waar recht toe
recht aan Hollandse kost werd ge-
serveerd. Tegemoetkomend aan
een klantenkring van nouveau ri-
ches, veranderde het in een prot-
serige keet.

Woedend nagebluft door de hon-
den van de eigenaar, binnen een
camping-achtig omheiningje ach-
ter het restaurant, laat ik het ach-
ter me en klim naar het Over-
veens Kopje. Hier proef ik voor
het eerst een onbelemmerd uit-
zicht over de duinen. Het ligt in
het wat slonzige Brouwers Kolk-
park, ingeklemd tussen een spoor-
lijn en wat wegen. Dit Kopje be-
staat uit een kraak noch smaak te-
gelterras met een rond bakstenen
muurtje.

Om de Kolk te kunnen zien, pas-
seer ik andermaal het restaurant
en de woest keffende honden. De
kolk werd gegraven in de zeven-
tiende eeuw omwille van het toen

Daar ligt uitspanning Kraantje Lek
met de Holle Bolle Boom. Het
zand van de oude duinkop De
Blinkert komt tot aan de weg.
Even de trap naar de top op ren-
nen en dan vanaf de steile helling
omlaag rollen, dat doe ik graag.
Hopla!

Verderop begint Aerdenhout en
de plezierig onverharde Van
Haemstedelaan. Al in de jaren
veertig was dit een van de weini-
ge overgebleven zandwegen in de
gemeente, net als nu.

Rechts ligt de dichtbeboste dui-
nenrij van het Enschedepark met
het Kopje van Aerdenhout, achter
prikkeldraad en singels van hak-
hout die voorkomen dat mensen
als ik de aantrekkelijke dwars-
doorsnee maken.

Het Aerdenhouts Kopje is een
kunstmatige bult, Na het aanleg-
gen van een wegtalud was er
zand over en daar maakten ze een
heuvel met uitzichtpunt van. In
1912/1913 legde de gemeente er
het Enschedepark op aan. De
Duitsers veranderden de oude
naam Julianaduin, in Aerdenhouts
Kopje. In 1999 het meest verwaar-
loosde van de drie Kopjes. Fijn
uitzicht, maar de tegels en muur-
tjes zitten vol graffiti, er hangt een
urinelucht en overal ligt zwerfvuil.
Is een opknapbeurt teveel ge-
vraagd voor deze puissant rijke

streng, met lukraak uitgestrooide
villa's. Maar in Aerdenhouts lanen
lichten de lanen weer op met bos-
hyacintjes, krokussen en ander
stinzenschoon.

En sommige lanen hebben een
verhaal. De Schulpweg bijvoor-
beeld. Zandvoorter vissers reden
hier vroeger hun schelpenwagens
naar 'Die Schilp Sloodt', de
Houtvaart.. Met het verkopen van
schelpen verdienden ze een centje
bij. De keurige laan van nu lijkt in
de verste verte niet meer op
Craandyks beschrijving van rond
1900: 'een reeds oud, schilderach-
tig zandspoor tussen hoge,
wilde, rijkbegroeide kanten en uit-
gewaaide boomte, aan de zoom
van het bosch'.

Aan Schulpweg 2a is nu niets bij-
zonders meer te zien, behalve dan
dat het de naam 't Spokebos
draagt. Het huis dat op deze plek
heeft gestaan, verviel tot een
ruïne, waarin de wind vrij spel
had. Alles piepte en kraakte. De
naam komt van kinderen die er
overdag speelden, en die het huis
met het bos eromheen een beetje
grijselijk vonden.

Voor een andere spookachtige
herinnering sla ik aan het eind
rechts de Beetslaan in, vroeger:
Drakenlaan, misschien vanwege
de grillige bomen. De oude tol-
gaarder die in de buurt woonde,
vertelde dat de Zandvoorter vis-

oud landhuis maak ik een omweg
via de Van Lennepweg. Het huis-
nummer kan niet missen, maar
mijn teleurstelling is groot. De re-
novatie is zojuist afgerond.
Stucwerk en gevelornamenten zijn
verdwenen en de sfeervolle tuinen
geëgaliseerd. De moderne kan-
toorkazerne die er nu staat, ver-
toont vaag de omtrekken van een
landhuis. Verbouwen met behoud
van oorspronkelijk gezicht noe-
men ze dat.

Zes uur duinen en paden begin-
nen me in de benen te zitten. Na
het débacle van het landhuis wil
ik een fraai slotakkoord, daarom
zoek ik naar het Naaldenveld.
Rond de eeuwwisseling een van
de fraaiste gebieden, met veel
hoogteverschillen en afwisseling
van bos en weiland. Frederik van
Eeden preeste de uitbundige be-
groeiing in zijn boekje 'Onkruid.
Botanische Wandelingen'.
Villa's slokten het Naaldenveld
goeddeels op. Dezelfde bebou-
wing belet mij nu het toegangspad
te vinden naar het nog altijd
mooie restant. De lange Boeken-
rode weg af, de Nachtegalenlaan
en de Zwaluwenweg... Daar ach-
ter die villa's schemert bos, maar
waar is de ingang? Na kilometers
zoeken geef ik op en keer terug
op mijn schreden, opnieuw langs
de Zwaluwenweg, de Nachte-
galenlaan, de Boekenrode weg.

VERVOLG VAN PAGINA 15

MARS BERICHTEN

GIDSJE GRIEKSE E4

Tot voor kort waren er voor het
Europese Lange-Afstand-Wandel-
pad E4 op het vasteland van
Griekenland alleen wat kaartjes uit
het blad Korfes van de Griekse
Alpenclub van Acharnes (EOSA)
beschikbaar. Ze dekten zeker niet
de hele route maar 't was tenmin-
ste wat in een land waar de mili-
tair en het overgrote deel van hun
stafkaarten 1:50.000 nog steeds
angstvallig geheimhouden. Want je
weet natuurlijk maar nooit waar
en wanneer ervijanden als de
Turken, Macedoniërs, Albanezen,
Libiërs het land binnenvallen,
NATO of geen NATO, satelliet of
geen satelliet...

Maar nu heeft reisboekhandel
Pied à terre te Amsterdam via het
Wandelplatform-LAW de hand
weten te leggen op een kopie van
de Duitse vertaling van de route-
beschrijving door Anastasios Rigas,
compleet met wat praktische tips,
schetskaartjes en dwarsprofielen
van de route en deze in de vorm
van een eenvoudige brochure ge-
kopieerd voor de liefhebbers. Het
betreft het geheel gemarkeerde
traject van het noordelijke Florina
via Meteora naar het zuidelijke
Delphi, 31 etappes lang. Door de
dichte beuken- en eikenbossen

seer ik andermaal het restaurant en de woest keffende honden. De kolk werd gegraven in de zeventiende eeuw omwille van het toen vermaarde Haarlemse bier. Vanuit deze put welde duinwater op dat door een vaart naar de brouwerij stroomde. Het is nu een rustige vijver, omzoomd met bomen en klimop, tijdelijk ontsierd door een vergraving van de oevers. Er loopt een wandelpad langs de vaart dat ik insla, richting de Duinlustweg.

SPOKEBOS

De rechte Aerdenhoutse lanen zien er met hun donkere dennen wat plechtstatiger dan die in Bloemendaal. Daar heeft bijna elke laan bochten en heuvels. Bloemendaal lijkt knusser, minder

de grillige bomen. De oude tolgaarder die in de buurt woonde, vertelde dat de Zandvoorters uit angst voor spoken hier 's avonds niet meer verder durfden. In het toen uitgestrekte, eenzame duingebied welden spookverhalen even makkelijk op als beekjes uit een duindal.

FREDERIK VAN EEDEN

Speciaal voor een bijzonder mooi

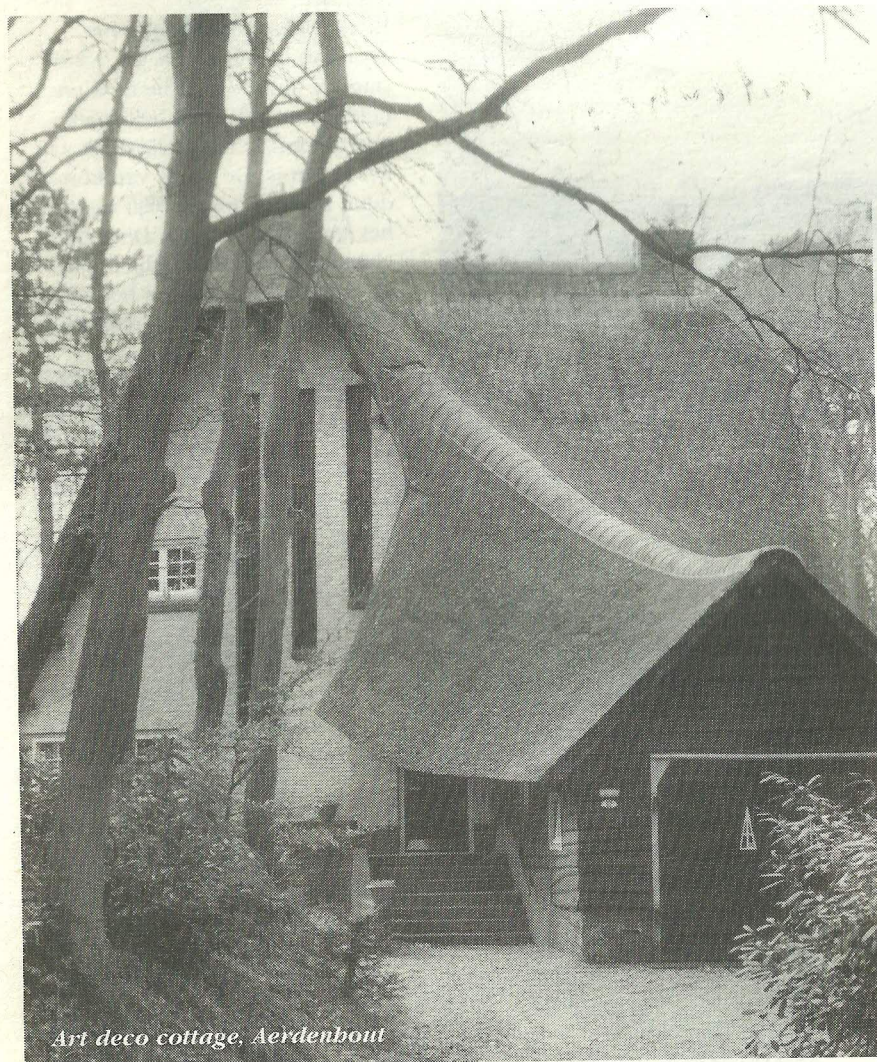
op mijn schreden, opnieuw langs de Zwaluwenweg, de Nachtegallenlaan, de Boekenrodeweg. Sommige villa's zijn fantasievolle art deco variaties op de Engelse cottage stijl, maar zes uren droomwoninkjes is genoeg. Het valt aan te raden, zij het met mate. Vanaf de Boekenrodeweg is het mogelijk in een kwartier terug te lopen naar station Heemstede-Aerdenhout, en dat doe ik.

via M. J. O. naar het zuidelijke Delphi, 31 etappes lang. Door de dichte beuken- en eikenbossen van de Vernon, Vermion en Pieria bergen, over bergweiden, langs eeuwenoude dorpjes, langs de Olympus, door de dennenrijke Noord-Pindos en de bergmassieven van Giona en Vardousia naar de blauwe Golf van Korinthe. Aan de overkant kan men met een reeds bestaand Duitstalig gidsje (Bergsteigertouren Peloponnesos E4) verder over de Peloponnesos. Desgewenst kan men op Kreta de E4 vervolgen, van west naar oost, met een beknopte samenvatting in de dagwandeldgids Kreta van Bruckmann Verlag. (VM)

Der Europäische Fernwanderweg E4 GR, Florina-Delphi (uitg. Griekse Bergsport Federatie EOOA) 3/99, Duitse vert, 90 p, f 9, in kopie verkrijgbaar bij Pied à terre, 020-6274455.

FOLDERS WATERLAND

Landschap Waterland, het vroegere recreatieschap te Monnickendam gaat driftig door met het realiseren van gemarkeerde wandelroutes in dit Waardevolle Cultuur Landschap (WCL) ten noorden van Amsterdam. Dit voorjaar verschijnen twee nieuwe wandelrouetefolders in veelkleur, vervaardigd door uitgeverij Open Kaart: Zaanstreek met de Molen- & Czaar Peterroutes en Volendam, Monnickendam, Marken met de Paling-, Troeter- & Wervenroutes. Prijs: f 3.50, verkrijgbaar bij de regionale ANWB-VVV-kantoren of (reis)boekhandels. (VM)

Art deco cottage, Aerdenhout

Alles voor Reis & Avontuur

**20 MODELLEN
CARL DENIG RUGZAKKEN
UITSTEKENDE PRIJS/
KWALITEITSVERHOUDING
LEVENSLANGE GARANTIE**

LEVENSLANG?

"VAN POOL TOT EVENAAR"

CARL DENIG

- sinds 1912 -

Action Exclusive

Amsterdam: Weteringschans 113-115 t.o. Rijksmuseum, Tel. 020 - 62 62 436
Den Haag: Laan van Meerdervoort 459, Tel. 070 - 36 35 244
Internet-site: www.denig.nl